

- ☼ שם העבודה : הקשר בין תחושת העצמה של הורים לילדים עם צרכים מיוחדים בגיל הרך לבין מידת מעורבותם והשתתפותם במסגרת חינוכית
- ☼ שנה : 2001
- ☼ מס' קטלוגי : 505
- ☼ שם המגיש : חודטוב בתיה
- ☼ עבודת גמר לתואר מוסמך, בית הספר לעבודה סוציאלית, אוניברסיטת בר אילן

תקציר המחקר

שאלת מעורבות ההורים, שאין מרבית לעסוק בה בהקשר של התמודדות הורים לילדים עם נכויות התפתחותיות, עומדת במרכזו של מחקר זה. סוגיית המעורבות משמשת נושא חשוב העומד במוקד הדיון של אנשי מקצוע. מעורבות נתפסת כמקור להגשמה עצמית ולתחושה של ערך חברתי ובשל כך מופנית יותר ויותר תשומת לב לגורמים המעודדים ותורמים למעורבותם של אנשים. רוב המחקרים שעסקו בנושא מעורבות הורים, בחנו את הסוגייה מזווית הראיה של אנשי המקצוע. מספר מצומצם של מחקרים בחן את הגורמים המשפיעים על מעורבות ההורים מנקודת המבט הסובייקטיבית של ההורים עצמם. מעורבות ההורים הוצגה במחקר הנוכחי כדרך התמודדות. מחקרים שונים תרמו לידע המקצועי אודות מעורבות הורים, אך רק מיעוטם התייחס לגורמים המניעים את ההורים למעורבות. במחקר זה נבדקה התרומה של תחושת העצמה של ההורה, התמיכה החברתית של ההורה ושביעות הרצון שלו למעורבותם של ההורים. כמו כן, נבדקה התרומה של מספר משתני רקע למעורבות ההורים. המחקר בחן את ההבדלים בין אבות לאמהות ביחס למשתני המחקר השונים.

בעקבות סקירת הספרות שיערנו כי קיימים קשרים בין משתני המחקר השונים לבין מעורבות הורים. בשלב הראשון תמיכה חברתית ותחושת העצמה הוגדרו כמשתנים בלתי תלויים ונבדק הקשר בינם לבין שביעות רצון, כמו כן נבדק בניתוחי פירסון הקשר בין שלושת משתנים אלה לבין מעורבות, שהוגדר כמשתנה תלוי. בשלב השני, בניתוחי רגרסיה, נבדקה התרומה של כל שלושת המשתנים הבלתי תלויים ושל משתני הרקע למשתנה של מעורבות ההורים.

מערך המחקר כלל 98 הורים שילדיהם מתחנכים במסגרות לגיל הרך, המיועדים לילדים עם צרכים מיוחדים (עיקוב התפתחותי, שיתוק מוחין, אוטיזם, פיגור), בגילאי 7-2. מבין הנבדקים 43 אבות, ו-55 אמהות. המסגרות אליהם נעשתה הפנייה הינם מאזור השרון והמרכז.

במחקר זה נעשה שימוש בחמישה שאלונים. 1. שאלון דמוגרפי: השאלון כולל פרטים על ההורים ועל הילד. הפריטים שהתייחסו להורים הם: מין, גיל, מוצא, דת, מידת הדתיות, סטטוס נישואין, השכלה,

עיסוק, עיסוק בן/בת הזוג, מס' ילדים במשפחה, מקום מגורים. פריטים שהתייחסו לילד: גיל הילד/ה, מין הילד/ה, האבחנה (סוג המגבלה של הילד/ה), המסגרת החינוכית בה נמצא/ת הילד/ה. 2. שאלון העצמה (Koren et al., 1992), שחולק לשלושה מרכיבים: העצמה משפחתית, העצמה קהילתית והעצמה בתחום השירותים. השאלון עבר אדפטציה למחקר הנוכחי. 3. שאלון תמיכה חברתית ומשפחתית (Zimet, Dahlen, Zimet, & Farley, 1988) 4. שאלון הבודק שביעות רצון מהתקדמות הילד, מהקשר ומשיתוף הפעולה עם המסגרת החינוכית ומהקשר עם גורמים ממסדיים שונים ברמה המקומית והארצית. 5. שאלון הבודק את מידת המעורבות וההשתתפות בשלושה תחומים: תחום הילד, מסגרת חינוכית ותחום הקהילה (לוי, 1997; York and Itzhaky, 1994).

מניתוח הממצאים ניתן ללמוד כי התקבלה תמיכה משמעותית לרוב השערות המחקר. בפרק הדיון נתייחס למתאמים שנמצאו בין משתני המחקר וכן למשתנים שלהם נמצאה השפעה על מעורבות.

מצאנו כי כל מדדי תחושת העצמה משפיעים על המעורבות, נמצאו מתאמים חיוביים מובהקים בין שלושת מדדי העצמה לבין כל מדדי המעורבות, פרט למעורבות בתחום הקהילה. ובניתוחי הרגרסיה להעצמה משפחתית נמצאה השפעה על מעורבות בתחום המסגרת החינוכית, להעצמה בתחום השירותים נמצאה השפעה על מעורבות בתחום הילד, ולהעצמה קהילתית נמצאה השפעה על המעורבות הקהילתית ושל השתתפות בפעילויות במסגרת החינוכית. לגבי משתנה התמיכה, נמצאו מתאמים מובהקים בין תמיכת המשפחה לבין המעורבות בתחום המסגרת החינוכית והקהילתית, וכן בין תמיכת הידידים לבין המעורבות בתחום המסגרת החינוכית. בניתוחי הרגרסיה נמצאה תמיכה משפחתית כמשפיעה על שניים מבין מדדי המעורבות, בתחום המסגרת החינוכית ובתחום הקהילתי.

נמצאו מתאמים מובהקים בין כל מדדי שביעות רצון לבין מעורבות בתחום הילד, וכן בין שביעות רצון מהקשר עם גורמים ממסדיים ברמה המקומית והארצית לבין מעורבות בתחומים המסגרת החינוכית והקהילה. בניתוחי הרגרסיה מצאנו כי לשביעות רצון מהקשר עם המסגרת בה נמצא הילד השפעה על מעורבות במסגרת החינוכית, לשביעות רצון מהקשר עם גורמים מקומיים השפעה על מעורבות בתחום הילד, ולשביעות רצון מהקשר עם גורמים ארציים השפעה על מעורבות בתחום הקהילתי. מבין כל משתני הרקע נמצא קשר מובהק בין רמת ההשכלה לבין הערכת המעורבות בתחום המסגרת החינוכית, כך שנבדקים שרמת השכלתם גבוהה יותר מעורבים יותר בתחום זה. נמצאו גם ההבדלים בין אבות לאמהות ביחס למשתני המחקר השונים, וביחס למתאמים בין כל משתני המחקר. בבדיקת ההבדלים בין אבות ואמהות וכל משתנה בנפרד נמצאו בקרב האמהות ציונים גבוהים יותר מאשר אצל האבות, לגבי רוב משתני המחקר. אמהות נמצאו מעורבות יותר בתחום הילד והמסגרת החינוכית שלו, וכן חשות מועצמות יותר בתחום המשפחה והשירותים הנוגעים לילדים. לגבי המתאמים בין משתני המחקר השונים, רוב המתאמים המובהקים נמצאו לגבי האבות. בבחינת הממצאים לגבי ההבדלים בין אבות לאמהות ראינו כי לממצאים אלו עשויה להיות

مؤسسة "شاليم"
لتطوير خدمات للشخص ذو
التخلف العقلي في السلطات المحلية

The Shalem Fund
for Development of Services for People with
Intellectual Disabilities in the Local Councils

פיתוח שירותים לאדם עם מוגבלות שכלית
התפתחותית ברשויות המקומיות

תרומה מעניינת למחקר זה ולכן התייחסנו אליו בפרק מיוחד, אף על פי שמין ההורה היה כאחד ממשתני הרקע ולא היווה מלכתחילה משתנה מרכזי.

בדיון ניתנה התייחסות רחבה למשמעות הממצאים.